

הריאות רב-תרבותיות בתנ"ך ד"ר אסנת ברתור

שיעור 1: איך מזהים השפעה תרבותית?

דברים טז 21

לא תטע לך אֶשְׂרָה כֹּל עֵץ אֲצֵל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לְךָ

דברים יב, 29-31

כִּי יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׂמָּה לְרַשֵּׁת אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וַיִּרְשֶׁתְּ אֹתָם וַיִּשְׁבְּתָם בְּאַרְצָם. הַשְּׂמֵר לְךָ פֶּן תִּנְקַשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְּׂמֵדִים מִפְּנֵיךָ וּפֶן תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָּה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה כֵּן גַּם אֲנִי. לֹא לֹא תַעֲשֶׂה כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל תּוֹעֵבֵת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂנֵא עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם כִּי גַם אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בְּאֵשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם.

החודשים העבריים

arah tešritu	תשרי	arah nisānu	ניסן
arah šamānu	חשון	arah ayaru	אייר
arah kislimu	כסלו	arah simānu	סיון
arah tēbētu	טבת	arah dumuzu	תמוז
arah šabātu	שבט	arah abu	אב
arah addaru	אדר	arah elūlu	אלול

תעתיק לוח גזר

ירחו אספ ירחו ז

רע ירחו לקש

ירח עצד פשת

ירח קצר שערמ

ירח קצר וכל

ירחו זמר

ירח קצ

אבי

שיעור 2: מדברים בגלוי על השתלבות במרחב

ישעיהו יט, 24-25

ביום ההוא יהיה ישראל שלישייה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ. אשר ברכו יהוה צבאות לאמר ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל.

עמוס ט, 7

הלוא כבני כשמים אתם לי בני ישראל נאם יהוה הלא את ישראל העליתי מארץ מצרים ופלשתיים מכפתור וארם מקיר

יחזקאל יד, 14

והיו שלשת האנשים האלה בתוכה נח דנאל (דניאל) ואיוב המה בצדקתם ינצלו נפשם נאם אדני יהוה

בראשית א, 11

ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן.

בראשית א, 20

ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים.

בראשית א, 24

ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה ויהי כן.

בראשית א, 20-21

ויברא אלהים את התנינים הגדלים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל עוף כנף למינהו וירא אלהים כי טוב.

ישעיהו נא, 9-10

עורי עורי לבשי עז זרוע יהוה עורי כימי קדם דרות עולמים הלא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין. הלא את היא המתרבת ים מי תהום רבה השמה מעמקי ים דרך לעבר גאולים.

תהילים עה, 13-14

אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים על המים. אתה רצצת ראשי לויתן תתננו מאכל לעם לציים.

מצבת ישראל, מתוך: ישראל אפעל (עורך), ישראל ויהודה בתקופת המקרא, כרך ב (כתר, 1998), עמ' 93

נבוזה **כנען** ככל רע.
לוקחה **אשקלון**,
נלכדה **גזר**, **ינועם** היתה כלא היתה.
ישראל הושם אין זרע לו.

שיעור 3: פרשת חלום יעקב,

אב טיפוס של השפעה תרבותית

בראשית כח, 10-22

(10) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. (11) וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא. (12) וַיַּחְלֹם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצְבֵּי אֲרָצָה וְרֵאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מִלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וַיִּרְדּוּ בּוֹ. (13) וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וְאֵלֵהִי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעָה. (14) וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹתָ יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ. (15) וְהִנֵּה אָנֹכִי עֹמֵף וּשְׁמֵרְתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזֹבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ. (16) וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. (17) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. (18) וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֲבָן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאֲשֹׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֵאשֻׁהָ. (19) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בַּיִת אֵל וְאוּלָם לִזוֹ שֵׁם הָעִיר לְרֵאשֻׁנָה. (20) וַיִּדַּר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר אִם יְהִיֵּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמֵרְנִי בְּדַרְךָ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ. (21) וּשְׁבַתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בַּיִת אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים. (22) וְהָאֲבָן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מַצְבֵּה יְהִיֵּה בַיִת אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תֵּתֵן לִי עֲשֹׂר אֶעֱשֶׂרנּוּ לְךָ.

סלם סל"ל

simmiltu, simmilat šamāmi

"ומגדל וראשו בשמים" – מגדל בבל (בראשית 4, 4)

E.sag.īla, הבית שראשו מעל – מקדש מרדוך

בראשית כח, 10-22

(10) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. (11) וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא. (12) וַיַּחְלֹם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצְבֵּי אֲרָצָה וְרֵאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מִלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וַיִּרְדּוּ בּוֹ. (13) וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וְאֵלֵהִי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעָה. (14) וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹתָ יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ. (15) וְהִנֵּה אָנֹכִי עֹמֵף וּשְׁמֵרְתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזֹבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ. (16) וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. (17) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. (18) וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֲבָן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאֲשֹׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֵאשֻׁהָ. (19) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בַּיִת אֵל וְאוּלָם לִזוֹ שֵׁם הָעִיר לְרֵאשֻׁנָה. (20) וַיִּדַּר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר אִם יְהִיֵּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמֵרְנִי בְּדַרְךָ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ. (21) וּשְׁבַתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בַּיִת אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים. (22) וְהָאֲבָן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מַצְבֵּה יְהִיֵּה בַיִת אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תֵּתֵן לִי עֲשֹׂר אֶעֱשֶׂרנּוּ לְךָ.

שופטים א, 22-26

ויעלו בית יוסף גם הם בית אל ויהוה עמם. ויתירו בית יוסף בבית אל ושם העיר לפנים לזו. ויראו השמרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד. ויראם את מבוא העיר ויכו את העיר לפי חרב ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו. וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לזו הוא שמה עד היום הזה.

בראשית לא, 13

אנכי האל בית אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך

יהושע מ. גרינק, תולדות סינוקה: סיפורים, מזמורים ומשלים מספרות מצרים העתיקה (מוסד ביאליק, 1975), עמ' 14

ברח בורח מפני עניניו / ותעודתי אני בבית מלך.
יתמהמה מתמהמה מפני רעב / ואני אתן לחם לשכני.
יעזוב איש ארצו מפני עירום / ואני לי שש ואטון.
ינוד אדם כי אין לו מי ישלח / ואנכי רב במשרתיים.
ביתי יפה, רחב מושבי / וזכרוני בהיכל.

בראשית טו, 7

ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור פשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה

בראשית טו, 18

ביום ההוא פרת יהוה את אברם ברית לאמר ולזרעה נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת

בראשית יז, 4-8

אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים. ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך. והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו. והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעה אחריך לדורתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעה אחריך. ונתתי לך ולזרעה אחריך את ארץ מגרית את כל ארץ כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלהים.

בראשית כו, 3-4

גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכה כי לך ולזרעה אתן את כל הארצות האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך. והרפיתי את זרעה ככוכבי השמים ונתתי לזרעה את כל הארצות האל והתברכו בזרעה כל גויי הארץ.

שיעור 4: פרשת חלום יעקב,

אב טיפוס של השפעה תרבותית - המשך

במדבר יב, 6

וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְבָרֵי אִם יְהִי נִבְיָאֲכֶם יְהוָה בְּמַרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ. לֹא כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֹאמְנָה הוּא

שמואל א כח, 6-7

וַיִּשְׁאַל שְׁאוּל בַּיהוָה וְלֹא עָנָהוּ יְהוָה גַּם בְּחִלְמוֹת גַּם בְּאוּרִים גַּם בְּנִבְיָאִים. וַיֹּאמֶר שְׁאוּל לְעֲבָדָיו בְּקִשּׁוֹ לִי אֲשֶׁת בַּעֲלַת אוֹב וְאֵלֶּכָּה אֵלֶיהָ וְאֶדְרָשָׁה בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה אֲשֶׁת בַּעֲלַת אוֹב בְּעֵין דּוֹר.

בראשית כח, 10-22

(10) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. (11) וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמַשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא. (12) וַיִּחְלֶם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצְבֵּי אֶרְצָה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. (13) וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְאֵלֵהִי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֲתַנְנָה וְלִזְרַעָה. (14) וְהִנֵּה זֶרְעֶךָ כְּעֹפֵר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ. (15) וְהִנֵּה אֲנִי עֹמֵד וְשֹׁמְרֵיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזֹבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ. (16) וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי. (17) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. (18) וַיִּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֲבָן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצַק שֵׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ. (19) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֵל וְאוּלָם לְזוֹ שֵׁם הָעִיר לְרֵאשִׁנָּה. (20) וַיְדַר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יְהִי אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ. (21) וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְהִיָּה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים. (22) וְהָאֲבָן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מַצְבֵּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תֵּתֵן לִי עֲשׂוּ אֶעֱשֶׂנּוּ לְךָ.

שמואל א ג, 9-10

וַיֹּאמֶר עָלֵי לְשִׁמּוּאֵל לְךָ שָׁכַב וְהִיָּה אִם יִקְרָא אֵלֶיךָ וְאָמַרְתָּ דְבַר יְהוָה כִּי שָׁמַע עֲבָדֶיךָ וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹמוֹ. וַיְבֹא יְהוָה וַיִּתְיַצֵּב וַיִּקְרָא כְּפַעַם כְּפַעַם שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל דְבַר כִּי שָׁמַע עֲבָדֶיךָ.

בראשית מא, 5-7

וַיִּישֶׁן וַיִּחְלֶם שְׁנִית וְהִנֵּה שֶׁבַע שְׁבָלִים עֹלוֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאֹת וְטִבּוֹת. וְהִנֵּה שֶׁבַע שְׁבָלִים דְּקוֹת וְשִׁדּוּפֹת קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן. וְתַבְלַעְנָה הַשְּׁבָלִים הַדְּקוֹת אֶת שֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הַבְּרִיאֹת וְהַמְלֵאוֹת וַיִּיקֶץ פְּרַעְזָה וְהִנֵּה חִלּוֹם.

בראשית לז, 6-9

ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי. והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי. ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנא אתו על-חלמתי ועל-דבריו. ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי.

בראשית לא, 11

ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב ואמר הנני

שמואל ב ז, 13-4

ויהי בלילה ההוא ויהי דבר יהוה אל נתן לאמר. לך ואמרת אל עבדי אל דוד כה אמר יהוה האתה תבנה לי בית לשבתי. כי לא ישבתי בבית למיזם העלתי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ובמשכן. בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי את ישראל לאמר למה לא בניתם לי בית ארזים. ועתה כה תאמר לעבדי דוד כה אמר יהוה צבאות אני לקחתיה מן הגוה מאחר הצאן להיות נגיד על עמי על ישראל. ואהיה עמך בכל אשר תלכת ואכרתה את כל איביך מפניך ועשתי לך שם גדול כשם הגדלים אשר בארץ. ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתי ושכן תחתי ולא ירצו עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה. ולמן היום אשר צויתי שפטים על עמי ישראל והניחתי לך מכל איביך והגיד לך יהוה כי בית יעשה לך יהוה. כי ימלאו ימיה ושכבת את אבתיך והקימתי את ורעה אחריך אשר יצא ממעיך והכינתי את ממלכתו. יבנה בית לשמי וכננתי את כסא ממלכתו עד עולם.

שמואל א ג, 10-1

והנער שמואל משרת את יהוה לפני עלי ודבר יהוה היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ. ויהי ביום ההוא ועלי שכב במקומו ועינו החלו כהות לא יוכל לראות. ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל יהוה אשר שם ארון אלהים. ויקרא יהוה אל שמואל ויאמר הנני. וירץ אל עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויאמר לא קראתי שוב שכב וילך וישכב. ויסף יהוה קרא עוד שמואל ויקם שמואל וילך אל עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויאמר לא קראתי בני שוב שכב. ושמואל טרם ידע את יהוה וטרם יגלה אליו דבר יהוה. ויסף יהוה קרא שמואל בשלישת ויקם וילך אל עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויכן עלי כי יהוה קרא לנער. ויאמר עלי לשמואל לך שכב והיה אם יקרא אליך ואמרת דבר יהוה כי שמע עבדך וילך שמואל וישכב במקומו. ויבא יהוה ויתיצב ויקרא כפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שמע עבדך.

שמואל א יט, 19-24

ויגד לשאול לאמר הנה דוד בנוית (בניות) ברמה. וישלח שאול מלאכים לקחת את דוד וירא את להקת הנביאים נבאים ושמואל עמד נצב עליהם ותהי על מלאכי שאול רוח אלהים ויתנבאו גם המה. ויגדו לשאול וישלח מלאכים אחרים ויתנבאו גם המה ויסף שאול וישלח מלאכים שלשים ויתנבאו גם המה. וילך גם הוא הרמתה ויבא עד בור הגדול אשר בשכו וישאל ויאמר איפה שמואל ודוד ויאמר הנה בנוית (בניות) ברמה. וילך שם אל נוית (ניות) ברמה ותהי עליו גם הוא רוח אלהים וילך הלוח ויתנבא עד באו בנוית (בניות) ברמה. ויפשט גם הוא בגדיו ויתנבא גם הוא לפני שמואל ויפל ערם כל היום ההוא וכל הלילה על פני יאמרו הגם שאול בנביאם.

שופטים ז, 13-15

וַיָּבֹא גִדְעוֹן וְהָנָה אִישׁ מִסֹּפֶר לְרַעְהוּ חָלוֹם וַיֹּאמֶר הִנֵּה חָלוֹם חָלַמְתִּי וְהִנֵּה צְלִיל לֶחֶם שְׁעָרִים מִתְהַפֵּף בְּמַחְנֵה מְדִיָן וַיָּבֹא עַד הָאֵהָל וַיִּכְהוּ וַיִּפְּלוּ וַיִּהְפְּכוּ לְמַעַלָּה וְנָפַל הָאֵהָל. וַיַּעַן רַעְהוּ וַיֹּאמֶר אֵין זֹאת בְּלִתי אִם חָרַב גִּדְעוֹן בֶּן יוֹאֵשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל נָתַן הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ אֶת מְדִיָן וְאֶת כָּל הַמַּחְנֵה. וַיְהִי כַשְׂמַע גִּדְעוֹן אֶת מִסְפֵּר הַחָלוֹם וְאֶת שִׁבְרוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֵּשֶׁב אֶל מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר קוּמוּ כִּי נָתַן יְהוָה בְּיַדְכֶם אֶת מַחְנֵה מְדִיָן.

אורי גבאי ותמר וייס, המיתולוגיה הבבלית (מפה, 2011), עמ' 84

בחלומי צמחו קני סוף לפני. היה שם גם קנה אחד בודד והוא נד בראשו לעומתי. עוד ראיתי זוג קנים, אשר אחד מהם נעלם לפתע. היה שם יער עם עצים גבוהים אשר התנשאו מעלי. מים נשפכו על גחלי המדורה שלי. מיכסה המתנצח הטהורה שלי נלקח ממני. כוס השתייה שלי הוסרה מן הוו שעליו היתה תלויה. מקל הרועים שלי נעלם ממני. תנשמת חטפה טלה מדיר הכבשים ובו חטף דרור שישב על גדר הקנים. עיזי גררו את זקניהן בעפר לנגד עיני וכבשי רקעו ברגליהם על הארץ לפני. המחבצה וכוס החלב הונחו בפינה ללא שימוש וחלב חדל להימזג. ראיתי את עצמי, דמזי, שוכב מת והדיר נעלם כרוח.

חיים וייס, "חלומות אינקובציה והזמנת חלום בעולם העתיק" (2008), בתוך: אתר רפואת הנפש

מלך או מנהיג.

נמצא בפרשת דרכים, במצב של חוסר וודאות, לפני קבלת החלטה משמעותית.

זקוק להכוונה, להדרכה מהאל.

מגיע למקום קדוש.

נרדם וישן.

חולם חלום התגלותי או סמלי.

מבצע ריטואלים פולחניים.

מלכים א ג, 3-15

וַיֵּאָהֵב שְׁלֹמֹה אֶת יְהוָה לְלֶכֶת בַּחֲקוֹת דָּוִד אָבִיו רַק בְּכִמּוֹת הוּא מְזַבֵּחַ וּמִקְטִיר. וַיִּלְךָ הַמֶּלֶךְ גִּבְעוֹנָה לְזִבְחַ שָׁם כִּי הָיָא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹלָה אֶלְף עֲלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה עַל הַמְזֻבֵּחַ הַהוּא. בְּגִבְעוֹן נִרְאָה יְהוָה אֶל שְׁלֹמֹה בַחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאֵל מָה אֲתָן לָךְ. וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אַתָּה עֲשִׂיתָ עִם עַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי חֶסֶד גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר הָלַךְ לְפָנַיךָ בְּאֵמֶת וּבְצָדִקָּה וּבְיִשְׁרָיִת לִכְבֵּ עִמָּךְ וּתְשַׁמֵּר לוֹ אֶת הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה וְתִתֵּן לוֹ בֶּן יֵשֵׁב עַל כִּסֵּאוֹ כִּיֹּם הַזֶּה. וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי אַתָּה הַמְלַכְתָּ אֶת עַבְדְּךָ תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאָנֹכִי נֶעַר קִטָּן לֹא אֲדַע צֵאת וְכֹא. וְעַבְדְּךָ בְּתוֹךְ עַמָּךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ עִם רַב אֲשֶׁר לֹא יִמְנָה וְלֹא יִסְפֹּר מְרִב. וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ לְשַׁפֵּט אֶת עַמָּךְ לְהַבִּין בֵּין טוֹב לְרָע כִּי מִי יוֹכֵל לְשַׁפֵּט אֶת עַמָּךְ הַכֹּהֵן הַזֶּה. וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי שְׂאֵל שְׁלֹמֹה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו יַעַן אֲשֶׁר שְׂאֵלְתָּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא שְׂאֵלְתָּ לְךָ יָמִים רַבִּים וְלֹא שְׂאֵלְתָּ לְךָ עֵשֶׂר וְלֹא שְׂאֵלְתָּ נַפְשׁ אִיבִיךָ וְשְׂאֵלְתָּ לְךָ הַבֵּין לְשֹׁמֵעַ מִשְׁפָּט. הִנֵּה עֲשִׂיתִי כַדְּבָרֶיךָ הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ לֵב חָכָם וְנָבוֹן אֲשֶׁר כְּמוֹךָ לֹא הָיָה לְפָנַיךָ וְאֶחָרֶיךָ לֹא יָקוּם כְּמוֹךָ. וְגַם אֲשֶׁר לֹא שְׂאֵלְתָּ נָתַתִּי לְךָ גַם עֵשֶׂר גַם כְּבוֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹךָ אִישׁ בְּמַלְכִים כָּל יְמֵיךָ. וְאִם תִּלְךָ בְּדַרְכֵי לְשֹׁמֵר חֲקֵי וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִד אָבִיךָ וְהֶאֱרַכְתִּי אֶת יְמֵיךָ. וַיִּקֶץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חָלוֹם וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמֵד לְפָנַי אַרְוֹן בְּרִית אֲדֹנָי וַיַּעַל עֲלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלָמִים וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל עַבְדָּיו.

בראשית מו, 1-3

וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זִבְחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל
בְּמִרְאֵת הַלְּיָלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי. וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הֵאֱלֹהֵי אָבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדָּה
מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוֹי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם.

שיעור 5: חיתים וישראלים חולקים תפיסות ריטואליות

שמות כא, 12

מִכָּה אִישׁ וּמֵת מוֹת יוֹמֵת.

שמות כא, 13

וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהֶאֱלֵהִים אָנָּה לִידּוֹ וְשִׁמְתִי לָךְ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שְׁמָה.

דברים כב, 8

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מִצְעָקָה לְגִגְדָּךְ וְלֹא תִשִּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ

ויקרא יד, 53-33

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר. כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה וְנִתְמִי נִגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחְזָתְכֶם. וּבֹא אֲשֶׁר לֹו הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנָגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפְנּוּ אֶת הַבַּיִת בְּטָרִם יָבֵא הַכֹּהֵן לְרֹאוֹת אֶת הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בַּבַּיִת וְאַחֵר כֵּן יָבֵא הַכֹּהֵן לְרֹאוֹת אֶת הַבַּיִת. וְרָאָה אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירֵת הַבַּיִת שְׁקִיעְרוֹרֹת יִרְקַקְתָּ אוֹ אֲדַמְדַּמְתָּ וּמִרְאִיהֶן שָׁפַל מִן הַקִּיר. וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שְׂבַעַת יָמִים. וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הַנֶּגַע בְּקִירֵת הַבַּיִת. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל מַחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא. וְאֶת הַבַּיִת יִקְצַע מִבַּיִת סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל מַחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא. וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל פֶּתַח הָאֲבָנִים וְעֶפֶר אַחֵר יִקַּח וְטָח אֶת הַבַּיִת. וְאִם יִשׁוּב הַנֶּגַע וּפְרַח בַּבַּיִת אַחֵר חִלְץ אֶת הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת אֶת הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הַטּוֹחַ. וּבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת צָרַעַת מִמְּאֹרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא. וְנִתְּן אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֲצָיו וְאֶת כָּל עֶפֶר הַבַּיִת וְהוֹצִיָא אֶל מַחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא. וְהִבֵּא אֶל הַבַּיִת כָּל יְמֵי הַסִּגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד הָעָרֶב. וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְהִאֲכִל בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו. וְאִם בֹּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא פֶשֶׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַטּוֹחַ אֶת הַבַּיִת וְטִהַר הַכֹּהֵן אֶת הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע. וְלָקַח לְחֹטֵא אֶת הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אַרְזוֹ וְשְׁנֵי תוֹלְעֹת וְאֹזֵב. וְשִׁחַט אֶת הַצִּפְרִים וְהָאֲחָת אֶל כְּלֵי חֹרֵשׁ עַל מֵי חַיִּים. וְלָקַח אֶת עֵץ הָאֲרֹז וְאֶת הָאֹזֵב וְאֶת שְׁנֵי הַתוֹלְעֹת וְאֶת הַצִּפְרִים וְהַחִיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצִּפְרִים הַשְּׁחוּטָה וּבְמֵי חַיִּים וְהִזָּה אֶל הַבַּיִת שְׂבַע פְּעָמִים. וְחֹטֵא אֶת הַבַּיִת בְּדָם הַצִּפּוֹר וּבְמֵי חַיִּים וּבְצִפּוֹר הַחִיָּה וּבְעֵץ הָאֲרֹז וּבְאֹזֵב וּבְשְׁנֵי הַתוֹלְעֹת. וְשִׁלַּח אֶת הַצִּפְרִים הַחִיָּה אֶל מַחוּץ לְעִיר אֶל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וּכְפָר עַל הַבַּיִת וְטִהַר.

ויקרא יב, 8-1

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר וְטָמְאָה שְׂבַעַת יָמִים כִּימֵי נְדַת דְּוֹתָהּ טָמְאָה. וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשָׂר עַרְלָתוֹ. וְשָׁלְשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשַׁת יָמִים תִּשָּׁב בְּדָמֵי טְהָרָה בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִבֹּא עַד מְלֹאת יְמֵי טְהָרָה. וְאִם נִקְבְּהָ תִלְדַּ וְטָמְאָה שְׂבַעַת יָמִים וְשָׁלְשִׁים יוֹם וְשִׁשַׁת יָמִים תִּשָּׁב עַל דָּמֵי טְהָרָה. וּבְמֵלֶאֱת יְמֵי טְהָרָה לְבֵן אוֹ לְבַת תִּבִּיא כְּבֶשׂ בֵּן שְׁנָתוֹ לְעֵלָה וּבֵן יוֹנָה אוֹ תֵר לְחֹטָאֹת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן. וְהִקְרִיבוּ לְפָנָי יְהוָה וּכְפָר עָלֶיהָ וְטְהָרָה מִמֶּקֶר דָּמֶיהָ זֹאת תוֹרַת הַיִּלְדוֹת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה. וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שָׂה וְלָקַחָה שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אַחַד לְעֵלָה וְאַחַד לְחֹטָאֹת וּכְפָר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטְהָרָה.

ויקרא טז, 5-10

(5) ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה. (6) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו. (7) ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד. (8) ונתן אהרן על שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל. (9) והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת. (10) והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה.

ויקרא טז, 21-26

(21) וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה. (22) ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר. (23) ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש כבאו אל הקדש והניחם שם. (24) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא וצפה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם. (25) ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה. (26) והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה.

ויקרא יז, 3-7

איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה. ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו. למען אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זבחים על פני השדה והביאם ליהוה אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו וזבחי שלמים ליהוה אותם. ונרק הכהן את הדם על מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח ליהוה. ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדורתם.

איתמר זינגר, החתים ותרבותם (מוסד ביאליק, 2009), עמ' 210

היא עטפה גליל קטן במיתר וקשרה אותו לידם הימנית. לאחר מכן הורידה אותו מידם וקשרה אותו לעכבר ואמרה: "לקחתי את הרע מכם וקשרתי אותו לעכבר. שעכבר זה ישא את הרע רחוק רחוק עד להרים הגבוהים ושם ישכון".

הם העמידו את החמור, הפכו את פניו אל ארץ האויב ואמרו: "אתה, יארי, תביא רע על הארץ הזאת וצבאה. חמור זה ישא ויביא את הרע לארץ האויב".

מביאים שעיר עזים, קולעים זר מצמר כחול, צמר אדום, צמר צהוב, צמר שחור וצמר לבן, ושמים בראשו. מובילים את השעיר לדרך המובילה אל האויב, סומכים ידם על ראשו ואומרים לו כך: "האל של ארץ האויב שגרם למגפה זו, ראה! הנה, אל, הבאנו לך שעיר עטור זר זה כדי לפייס אותך...". ואת השעיר עטור הזר מובילים לארץ האויב.

דברים כא, 18-21

כי יהיה לאיש בן סוֹרֵר ומוֹרֵה אִינְנוּ שִׁמְעַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם. וְתַפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מִקְּמוֹ. וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינְנוּ שִׁמְעַע בְּקוֹלנוּ זוֹלֵל וְסָבָא. וְרָגְמָהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמֵת וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקְּרֶבֶךָ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ.

דברים כב, 20-21

וְאִם אָמַת הִיָּה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְּתוּלִים לְנַעֲרָה. וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָה אֶל פֶּתַח בַּיִת אֲבִיהָ וּסְקִלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָה בְּאֲבָנִים וּמֵתָה כִּי עָשְׂתָה גְבֻלָּה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת בַּיִת אֲבִיהָ וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקְּרֶבֶךָ.

בראשית ה, 7

הֲלוֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב לְפֶתַח חַטָּאת רַבִּץ וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ

דברים כא, 1-9

כי ימצא חלל באדמה אשר יהוה אלהיה נתן לה לרשתה נפל בשדה לא נודע מי הכהו. ויצאו זקניה ושפטיה ומדרו אל הערים אשר סביבת החלל. והיה העיר הקרובה אל החלל ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא עבד בו ולא יזרע וצרפו שם את העגלה בנחל. ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר יהוה אלהיה לשרתו ולקרף בשם יהוה ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הצרופה בנחל. וענו ואמרו ידינו לא שפכה (שפכו) את הדם הזה ועינינו לא ראו. כפר לעמך ישראל אשר פדית יהוה ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם. ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני יהוה.

שיעור 6: נבואה והתנבאות, בין ספרות למציאות

דברים יח, 9-18

(9) כי אתה בא אל הארץ אשר יהיה אליה נתן לך לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם. (10) לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעוין ומנחש ומכשף. (11) וחבר חקר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים. (12) כי תועבת יהיה כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה יהיה אליה מוריש אותם מפניה. (13) תמים תהיה עם יהיה אליה. (14) כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך יהיה אליה. (15) נביא מקרבך מאחריך כמני יקים לך יהיה אליה אליו תשמעו. (16) ככל אשר שאלת מעם יהיה אליה בחורב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול יהיה אליה ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות. (17) ויאמר יהיה אלי היטיבו אשר דברו. (18) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצננו.

בנימין אופנהיימר, הנבואה הקדומה בישראל (מאגנס, 1984), עמ' 42

אשור ואשורתם מזהירים אותך שוב ושוב.
כה הם אומרים: "רעות דיבר בליבו, לבבו אינו ישר אתך. ידו מלאה עבירות".
כל דברי האלים אמרתה. ענייני ביתנו אכן שכחת.
כה אמרו האלים: "הוא לא רצה בדברינו".
אנא שמור את דברי האלים. אם לא תשמור אותם תאבד.

דברים טו, 9-10

השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחריך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהיה והיה בך חטא. נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה יהיה אליה בכל מעשה ובכל משלח ידך.

משה ויינפלד, "נבואות אחרית מסופוטמיות", מתי פסקה הנבואה (מאגנס, 1979), עמ' 271-274

טקסט A

יקום נסיד ושמונה עשרה שנה ימלוך.
הארץ תשב לבטח. לב הארץ ייטב. האנשים יראו שפע.
האלים ישפטו את משפט הארץ לטוב. רוחות טובות (תנשבנה).
העץ והחריש יתנו יכולם. הדגן ופרי בהמה (ירבו) בארץ.
מטר ומי תהום יהיו. האנשים יראו שמחה.
צמחי החורף יתמידו עד הקיץ. הקציר ימשיך עד החורף.
יבול הארץ יגדל המחיר ייטב.
הרע יתקן. העכור ינוקה, הרע יבורר.

נבואת ארף

אחריו יקום מלך בארף, דין הארץ ידין, משפט הארץ ישפוט.
יכונו עבודת האל אנו בארף.

הוא יבנה את מקדשי ארץ, וישיב בתי אלוהים למקומם.
את ארץ יחדש. את שערי ארץ יבנה מספירים.
הוא ימלא את התעלות ואת השדות בשפע רב.
אחריו יקום בנו כמלך בארץ וימשול בארבע כנפות עולם.
הוא יהיה מלך ואדון בארץ, מלכותו (שושלתו) תיכון לעד.
מלכי ארץ ימלכו כמו האלים.

מלכים א יח, 19-40

ועתה שלח קבץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל ואת נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות אכלי שלחן איזבל. וישלח אחאב בכל בני ישראל ויקבץ את הנביאים אל הר הכרמל. ויגש אליהו אל כל העם ויאמר עד מתי אתם פסחים על שתי הסעפים אם יהוה האלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו ולא ענו העם אתו דבר. ויאמר אליהו אל העם אני נותרתי נביא ליהוה לבדי ונביאי הבעל ארבע מאות וחמשים איש. ויתנו לנו שנים פרים ויבחרו להם הפר האחד וינתחוו וישימו על העצים ואש לא ישימו ואני אעשה את הפר האחד ונתתי על העצים ואש לא אשים. וקראתם בשם אלהיכם ואני אקרא בשם יהוה והיה האלהים אשר יענה באש הוא האלהים ויען כל העם ויאמרו טוב הדבר. ויאמר אליהו לנביאי הבעל בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשנה כי אתם הרבים וקראו בשם אלהיכם ואש לא תשימו. ויקחו את הפר אשר נתן להם ויעשו ויקראו בשם הבעל מהבקר ועד הצהרים לאמר הבעל ענו ואין קול ואין ענה ויפסחו על המזבח אשר עשה. והיה בצהרים ויהתל בהם אליהו ויאמר קראו בקול גדול כי אלהים הוא כי שיח וכי שיג לו וכי דרך לו אולי ישן הוא ויקץ. ויקראו בקול גדול ויתגדרו כמשפטם בחרבות וברמחים עד שפך דם עליהם. ויהי כעבר הצהרים ויתנבאו עד לעלות המנחה ואין קול ואין ענה ואין קשב. ויאמר אליהו לכל העם גשו אלי ויגשו כל העם אליו וירפא את מזבח יהוה ההרוס. ויקח אליהו שתיים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר יהוה אליו לאמר ישראל יהיה שמה. ויבנה את האבנים מזבח בשם יהוה ויעש תעלה כבית סאתים זרע סביב למזבח. ויערף את העצים וינתח את הפר וישם על העצים. ויאמר מלאו ארבעה כדים מים ויצקו על העלה ועל העצים ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו וישלשו. וילכו המים סביב למזבח וגם את התעלה מלא מים. ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך (ובדברך) עשיתי את כל הדברים האלה. ענני יהוה ענני וידעו העם הנה כי אתה יהוה האלהים ואתה הסבת את לבם אחרנית. ותפל אש יהוה ותאכל את העלה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה. וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו יהוה הוא האלהים יהוה הוא האלהים. ויאמר אליהו להם תפשו את נביאי הבעל איש אל ימלט מהם ויתפשו ויורדם אליהו אל נחל קישון וישחטם שם.

במדבר יב, 6-8

ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה.

במדבר כב, 18

וַיַּעַן בְּלָעָם וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדֵי בָלָק אִם יִתֵּן לִי בָלָק מְלֵא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לְעֹבֵר אֶת פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קְטָנָה אוֹ גְדוֹלָה

במדבר כב, 38

וַיֹּאמֶר בְּלָעָם אֶל בָּלָק הֲנֵה בָאתִי אֵלֶיךָ עִתָּה הֲיִכָּל אוֹכֵל דְּבַר מְאוֹמָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יֹשִׁים אֱלֹהִים בְּפִי אִתּוֹ אֲדַבֵּר

דברים יג, 4-2

כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נְבִיא אוֹ חֹלֵם חֲלוֹם וַנִּתֵּן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת. וּבֵא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר גִּלְגָּה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם וְנִעַבְדֶּם. לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי הַנְּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל חוֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מִנְסָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת הִישָׁכֶם אֲהַבִּים אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם.

אברהם מלמט, "מכתבים נבואיים ממארי", מבחר תעודות מארי (אקדמון, 1973)

אל **אדוני** אמור, כה אמר **נור-סין עבדך**: "**אביה נביאו** של **האל אדו אדון ח'לב** אמר כך": 'אלו דברי אדוי': "את הארץ כולה נתתי ליח'דון-לים ובזכות פְּלִי נשקי לא היה לו מתחרה. אך הוא נטש אותי ועל כן נתתי את הארץ אשר לו לשמשי-אדו... (יש שבר בלוח)... ואותך השבתי לכס מלכות בית אביך, ונתתי לך את פְּלִי נשקי עמם לחמתי כנגד תהומות ים. משחתי אותך בְּשִׁמְנֵי הזוהר ואיש לא יכול להתייצב נגדך. אך רק לדבר אחד שמע: כי יצעק אליך איש לצדק, לאמור: 'עוול נעשה לי! התייצב ועשה עמו דין צדק, וביושר לב ענה לו. זאת דורש אני ממך. ואם אלי קרב תחוש לצאת, לא תצא בלי לשאול אותי באותות. אם אתייצב לצדך באותות, אלי קרב תצא, ואם לאו, לא תצא את שער העיר!'"

דברים יח, 20-22

אִךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר יִזְיַד לְדַבֵּר דְּבַר בְּשֵׁמִי אֶת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרָיִם וּמֵת הַנְּבִיא הַהוּא. וְכִי תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֵיכָה גִדַּע אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ יְהוָה. אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא יְהִי הַדְּבָר וְלֹא יָבֵא הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ יְהוָה בְּזִדוֹן דִּבְרוּ הַנְּבִיא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ.

שיעור 7: על מסורת הכתיבה המשפטית במזרח הקדום

שמות לב, 15-19

וַיִּפֶן וַיֵּרֶד מִשָּׁה מִן הַהָר וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים. וְהַלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהַמְּכָתֵב מְכָתֵב אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל הַלַּחַת. וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעָה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחְנֶה. וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חַלּוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי שָׁמַע. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחְנֶה וַיֵּרָא אֶת הָעֵגֹל וּמַחְלַת וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַף מִיָּדוֹ אֶת הַלַּחַת וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הַהָר.

מאיר מלול, קובצי הדינים ואוספים משפטיים אחרים מן המזרח הקדום (פרדס, 2010), עמ' 42-46, 105-109

1. אפיון ה': אהב צדקה ומשפט חסד יהוה מלאה הארץ (תהילים לג, 5).
אפיון האלה אשתר: reum kittu u mišaru (אוהבת אמת ויושר).
2. מלכי יהודה נדרשים לכונן צדק חברתי: פה אמר יהוה עשו משפט וצדקה והצילו גזול מיד עשוק וגר יתום ואלמנה אל תנו אל תחמסו ודם נקי אל תשפכו במקום הזה (ירמיהו כב, 3).
חמורבי מכריז על עשיית משפט וצדקה: mišarim ina mātim šakānum (להשכין יושר / משפט וצדקה בארץ).
הצהרה מלכותית לעשיית צדק עם החלשים: dānu dīn enši ḥabāli (לדון דין עני וחבול).
הבטחה של המלך השומרי אור נמה לדאוג לחלשים: היתומה בידי העשיר לא נמסרה. האלמנה בידי איש הזרוע לא נמסרה. בעל השקל הבודד בידי בעל המנה (60 שקל) לא נמסר. בעל הכבשה האחת בידי בעל השור לא נמסר. איבה וחמס מן הארץ ביערתי. מישרים בארץ כוננתי (בשומרית níg-si-ša).

מאיר מלול, קובצי הדינים ואוספים משפטיים אחרים מן המזרח הקדום (פרדס, 2010), עמ' 266

3. חוק היובל: וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל היא תהיה לכם ושבבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשבבו (ויקרא כה, 10).
צו מלכותי של הנסיך השומרי אנמטנה: andurārum (דרור) שחרור כללי של עבדים, "ילדים יוחזרו אל אמותיהם ואימהות תוחזרנה אל ילדיהן".

שמות כא, 35

וְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וַמָּת וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחַי וַחֲצוּ אֶת כֶּסֶפוֹ וְגַם אֶת הַמֶּת יִחָצוּן

שמות כא, 28-36

(28) וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וַמָּת סָקוֹל יִסְקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשׁוֹר נָקִי.
(29) וְאִם שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַל שְׁלִשָּׁם וְהוּעֵד בְּבַעַלְיוֹ וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסְקַל וְגַם בְּעַלְיוֹ יוּמָת. (30) אִם כֹּפֵר יוּשַׁת עַלְיוֹ וְנָתַן פְּדִיָן נִפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר יוּשַׁת עַלְיוֹ. (31) אוֹ בֶן יִגַּח אוֹ בַת יִגַּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לוֹ. (32) אִם עֶבֶד יִגַּח הַשׁוֹר אוֹ אִמָּה כֶּסֶף שְׁלִשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לְאֹדְנָיו

והשור יסקל. (33) וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בר ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור. (34) בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו. (35) וכי יגף שור איש את שור רעהו ומת ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצו. (36) או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו.

שמות כא, 18-20

וכי יריבן אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף ולא ימות ונפל למשכב. אם יקום והתהלך בחויץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא. וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם נקם.

דברים כג, 22-26

כי תדר נדר ליהוה אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו יהוה אלהיך מעמך והיה כף חטא. וכי תחדל לנדר לא יהיה כף חטא. מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת ליהוה אלהיך נדבה אשר דברת בפיה. כי תבא בכרם רעה ואכלת ענבים כנפשה שבעה ואל פליה לא תתן. כי תבא בקמת רעה וקטפת מלילת בידה וחרמש לא תגיה על קמת רעה.

מאיר מלול, קובצי הדינים ואוספים משפטיים אחרים מן המזרח הקדום

(פרדס, 2010), עמ' 158

סעיפים 209-210 לקובץ חוקי חמורבי

- כי יכה איש בת-איש ויצאו ילדיה – 10 שקלים כסף תחת ילדיה ישקול.
- אם האישה ההיא תמות – את בתו ימיתו.

מאיר מלול, קובצי הדינים ואוספים משפטיים אחרים מן המזרח הקדום

(פרדס, 2010), עמ' 160

סעיפים 229-230 לקובץ חוקי חמורבי

- כי יבנה בנאי בית לאיש אך לא עשה בנייתו איתנה והתמוטט הבית אשר בנה וגרם למות בעל הבית – הבנאי ההוא מות יומת.
- אם גרם למות בן בעל הבית – את בן הבנאי הזה ימיתו.

שמות כא, 5-6

ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי. והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם.

מאיר מלול, קובצי הדינים ואוספים משפטיים אחרים מן המזרח הקדום

(פרדס, 2010), עמ' 168

סעיף 282 לקובץ חוקי חמורבי

כי יאמר עבד לאדונו: "לא אדני אתה!" והוכיחו כי עבדו הוא – וקצץ אדונו את אזנו.

שמות כא, 22-25

וְכִי יִנְצוּ אֲנָשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנוּשׁ יַעֲנֹשׁ כַּאֲשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו בְּעַל
הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפָלְגִים. וְאִם אִסּוֹן יִהְיֶה וְנִתְּתָה נַפְשׁ תַּחַת נַפְשׁ. עֵינַי תַּחַת עֵינַי שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל
תַּחַת רֶגֶל. כֹּוֹיָה תַּחַת כֹּוֹיָה פָּצַע תַּחַת פָּצַע חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה.

Martha Roth, Law Collections from Mesopotamia and Asia Minor
pp. 26-27, (SBL, 1997)

ס' d-e לקובץ חוקי ליפית אישור

- כי יכה איש בת-איש ויגרום לה לאבד את עובריה – 30 שקלים כסף ישקול ויתן.
- אם תמות האישה – האיש ההוא מות יומת.

מאיר מלול, קובצי הדינים ואוספים משפטיים אחרים מן המזרח הקדום
(פרדס, 2010), עמ' 191, 205

ס' 21, 50 לקובץ חוקי אשור התיכונה

- כי יכה איש בת-איש ויצאו ילדיה, והוכיחו את אשמתו – 2 כיכרות ו-30 מָנֶה בְּדִיל יתן, 50 מלקות בשוטים ילקוהו, וְיָרַח ימים את מלאכת המלך יעשה.
- כי יכה איש אשת-איש ויצאו ילדיה – כפי שעשה לה כן יעשו לו. תחת ילדיה נפשות ימלא. ואם תמות האישה ההיא – המת ימיתו את האיש ותחת ילדיה נפשות ימלא. ואם בן אין לו לבעל-האישה ההיא ואשתו אשר היכוה את ילדיה הפילה – תחת ילדיה את המכה המת ימיתו. אם העובר נקבה – נפשות בלבד ימלא.

מאיר מלול, קובצי הדינים ואוספים משפטיים אחרים מן המזרח הקדום
(פרדס, 2010), עמ' 232-233

ס' 17 לקובץ חוקי החיתים

- כי יגרום מישוהו לאישה להפיל את עובריה: אם חודשה העשירי הוא – 10 שקלים כסף ישלם; אם חודשה החמישי הוא – 5 שקלים כסף ישלם. הוא לביתו יביט.

שיעור 8: האם יש זיקה בין מגילת איכה לקינות שומריות?

עמוס ה, 1-5

שמעו את הדבר הזה אשר אנכי נשא עליכם קינה בית ישראל. נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל נטשה על אדמתה אין מקימה. כי כה אמר אדני יהוה העיר היצאת אלף תשאיר מאה והיוצאת מאה תשאיר עשרה לבית ישראל. כי כה אמר יהוה לבית ישראל דרשוני וחי. ואל תדרשו בית אל והגלגל לא תבאו ובאר שבע לא תעברו כי הגלגל גלה יגלה ובית אל יהיה לאון.

ירמיהו ז, 29-34

גוי נורף והשליכי ושאי על שפיים קינה כי מאס יהוה ויטש את דור עברתו. כי עשו בני יהודה הרע בעיני נאם יהוה שמו שקוצייהם בבית אשר נקרא שמי עליו לטמא. ובנו במות התפת אשר בגיא בן הנם לשרף את בנייהם ואת בנתייהם באש אשר לא צוייתי ולא עלתה על לבי. לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יאמר עוד התפת וגיא בן הנם כי אם גיא ההרגה וקברו בתפת מאין מקום. והיתה נבלת העם הזה למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד. והשבתי מערי יהודה ומחצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה כי לתרבה תהיה הארץ.

עזרא ג, 12-13

ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון בנסדו זה הבית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרוצה בשמחה להרים קול. ואין העם מפירים קול תרוצת השמחה לקול בכי העם כי העם מריעים תרוצה גדולה והקול נשמע עד למרחוק.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996) עמ' 438

על עירי אשר היתה לתל-חרבות, על ביתי אשר חרב, אנכי, נינגל - על (הריסות) עירי, בית נכרי יבנה. אללי, עירי חרבה עלי, גם ביתי חרב עלי, ננה, היכל אור חרב עלי, בניו הרגו. אללי, איכה אשב, איכה אעמוד? אללי, על (הריסות) עירי, עיר נכריה תיבנה, אנכי, נינגל, על (הריסות) ביתי, בית נכרי יווסד.

איכה א, 1

איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למם

איכה א, 8-10

חטא חטאה ירושלים על פן לנידה היתה כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור. טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה ראה יהוה את עניי כי הגדיל אויב. ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו בקהל לה.

דברים כא, 10-14

כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וּנְתַנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַיַּדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי. וְרָאִיתָ בַשָּׁבִי אִשָּׁת יִפֹּת תֹּאֲרַךְ וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה. וְהִבֵּאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָהּ אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צַפְרֹנֶיהָ. וְהִסִּירָה אֶת שְׂמֹלֶת שְׁבִיָּהּ מֵעַלֶיהָ וַיֵּשְׁבָה בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהָיְתָה לָךְ לְאִשָּׁה. וְהָיָה אִם לֹא חָפְצָתָ בָּהּ וְשָׁלַחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לָא תִמְכְּרֶנָּה בַּכֶּסֶף לֹא תִתְעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲצִיתָהּ.

ישעיהו מז, 1-3

רְדִי וּשְׁבִי עַל עֶפְרַיִם בְּתוֹלֵת בַּת בְּבֹל שְׁבִי לְאַרְץ אֵין כְּסָא בַת כְּשָׂדִים כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרְאוּ לָךְ רֶכֶּה וְעֵנְנָה. קָחִי רַחִים וְטַחְנִי קֶמַח גְּלִי צִמְתְּךָ חֲשָׁפִי שִׁבְלִי גְלִי שׁוֹק עֲבָרֵי נְהָרוֹת. תִּגְלַל עֲרוֹתְךָ גַּם תִּרְאֶה חֲרֻפְתְּךָ נָקָם אֲקַח וְלֹא אֶפְגַּע אָדָם.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 428

אור (עירה) חרבה = מה מרה קינתה,
מה מרה קינתך - עד מתי תיאנח גברתך בעלת הדמעות?
מה מרה קינתך - עד מתי יאנח ננה בעל הדמעות?

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 429

הגבירה בביתה אשר שדד - עירה, עמה, תמרר בככי,
ננה אשר ארצו אבדה,
אור עמו תקונן יחדיו.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 430

האשה הנאמנה, הגבירה - למען תיאנח על עירה,
נינגל - למען לא תיתן תנומה לעפעפיה על ארצה,
(אור) למען עירה תקרב אל הגבירה, בכה תבכה מרה;
למען ביתה אשר שדד, תרב אל הגבירה, בכה תבכה מרה,
למען עירה אשר חרבה תקרב אליה - בכה תבכה מרה,
למען ביתה אשר שדד תקרב אליה - קינתם המרה תישא לפניה.
האשה תציב את אדני, "נבל-הדמעות", על הארץ,
ותישא קולה בילל חרישי על הבית אשר נדם.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 432

אור תמרר בככי
[...]
אנכי, לפני אנו ירדה עיני מים.

איכה א, 2

כִּכּוֹ תִבְכֶּה בַּלִּילָה וְדַמְעָתָה עַל לַחֲיָה אֵין לָהּ מִנַּחֵם מִכָּל אֹהֲבֶיהָ כָּל רַעֲיָהּ בְּגָדוּ בָּהּ הָיוּ לָהּ לְאֹיְבִים

איכה א, 16

עַל אֵלֶּה אָנִי בּוֹכֶיָה עֵינַי עֵינַי יִרְדֶּה מִיָּם כִּי רָחַק מִמֶּנִּי מִנְחָם מִשִּׁיב נִפְשִׁי הָיוּ בְנֵי שׁוֹמְמִים כִּי גִבֹר אוֹיֵב

איכה ב, 11

כָּלוּ בְדַמְעוֹת עֵינַי חֲמַרְמְרוּ מְעִי נִשְׁפָּף לְאַרְצֵךְ כְּבִדִי עַל שֹׁכֵר בֵּת עַמִּי בְּעֶטֶף עוֹלָל וַיּוֹנֵק בְּרַחֲבוֹת קִרְיָה

איכה ב, 18

צַעַק לִבִּם אֶל אֲדֹנָי חוֹמַת בֵּת צִיּוֹן הוֹרִידִי כַנְחַל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל תַּתְּנִי פּוֹגַת לָךְ אֶל תִּדְּם בֵּת עֵינֶיךָ

איכה ג, 48

פִּלְגֵי מַיִם תִּרְדַּע עֵינַי עַל שֹׁכֵר בֵּת עַמִּי

איכה א, 22

תָּבֵא כָל רַעְתָּם לְפָנֶיךָ וְעוֹלָל לְמוֹ כַּאֲשֶׁר עוֹלָלָת לִי עַל כָּל פֶּשַׁעִי כִּי רַבּוֹת אֲנַחְתִּי וְלִבִּי דוֹי

איכה א, 4

דַּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת מִבְּלִי בְּאֵי מוֹעֵד כָּל שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמִין כַּהֲנִיָּה נְאַנְחִים בְּתוֹלְתֶיהָ נוֹגוֹת וְהִיא מֵר לָהּ

איכה א, 11

כָּל עֲמָה נְאַנְחִים מִבְּקָשִׁים לָחֵם נִתְּנוּ מִחֲמוּדֵיהֶם (מִחֲמֻדֵיהֶם) בְּאֶכָּל לֶחֶם שִׁיב נִפְשִׁי רָאָה יְהוָה וְהִבִּיטָה כִּי הָיִיתִי זוֹלָלָה

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 433

אנליל קרא ליום הסער - העם נאנקים,
ימי שפע העביר מן הארץ - העם נאנקים.
ימים טובים העביר משמר - העם נאנקים,
ימים רעים ציוה עליה - העם נאנקים.
הפקידה בידי קינגלודה אביר הסערות,
קרא לסערה אשר לכלה ארץ - העם נאנקים,
קרא לכל רוח-זלעפות - העם נאנקים.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 429

עיר (אשר) שמך נודע, היית לחרבה,
עיר (אשר) חומותיך התנשאו, אבד לך עמך.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 431

אור, חדר משכבי, כליל התפארת.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובד, 1996), עמ' 431

והבית אשר היה משוש לבם של "שחורי-הראש",
 תחת חגיו - ירבו לו רוגז ודאגה.
 פתאום לפתע, בבית, בית השמחות,
 ביתי הנאמן, השדוה, אשר עין לא תראנו עוד -
 ברוח נכאה, קינות מרות,
 קינות מרות ישאו בו.
 ביתי אשר יוסד ביד "איש-אמונים".

איכה א, 1

איכה ישבה בדרך העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס

איכה א, 15

ספקו עליך פנים כל עברי דרך שרקו וינעו ראשם על בת ירושלים הזאת העיר שיאמרו כלילת יפי
 משוש לכל הארץ

ישעיהו מז, 5

שבדי דומם ובאי בחשך בת פשדים כי לא תוסיפי יקראו לך גברת ממלכות

ישעיהו מז, 7

ותאמרי לעולם אהיה גברת עד לא שמת אלה על לבך לא זכרת אחריתה

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובד, 1996), עמ' 432

ביום ההוא, כאשר הסערה הלזו השחיתה כל,
 כאשר אל-מול פני הגבירה חרבה עירה,
 ביום ההוא, כאשר הסערה הלזו מחתה הכל...

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובד, 1996), עמ' 434

הסערה הגורפת-כל תסחף את הארץ,
 הסערה, כמבול, תשחית את העיר,
 הסערה המכלה ארץ נסכה דממה על העיר,
 הסערה המאבדת-כל תבוא כמשחית,
 הסערה היוקדת כאש חרכה את בשר העם,
 הסערה אשר ציוה אנליל בעברתו, הסערה אשר תפלח את הארץ,
 תכסה את אור כשמלה, תעטפנה כיריעה.

איכה א, 12

לוא אליכם כל עברי דרך הביטו וראו אם יש מקאוב כמכאבי אשר עולל לי אשר הוגה יהוה ביום
 חרון אפו

איכה ב, 1-6

איכה יעיב באפו אדני את בת-ציון השליף משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הים רגליו ביום אפו. בלע אדני לא (ולא) חמל את כל נאות יעקב הרס בעברתו מבצרי בת יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושריה. גדע בחרי אף כל קרן ישראל השיב אחר מינו מפני אויב ויבער ביעקב כאש להבה אכלה סביב. דרך קשתו כאויב נצב מינו כצד ויהרג כל מחמדי עין באהל בת ציון שפה כאש חמתו. הנה אדני כאויב בלע ישראל בלע כל ארמנותיה שחת מבצרי וירב בבת יהודה תאניה ואניה. ויחמס כגן שכו שחת מעדו שכח יהוה בציון מועד ושבת וינאץ בזעם אפו מלך וכהן.

ישעיהו לה, 2-7

כי קצף ליהוה על כל הגוים וחמה על כל צבאם החרימם נתנם לטבח. וחלליהם ישלכו ופגריהם יעלה באשם ונמסו הרים מדמם. ונמקו כל צבא השמים ונגלו כספר השמים וכל צבאם יכול כגבל עלה מגפן וכנבלת מתאנה. כי ויתה בשמים חרפי הנה על אדום תרד ועל עם חרמי למשפט. חרב ליהוה מלאה דם הדשנה מחלב מדים פרים ועתודים מחלב כליות אילים כי זבח ליהוה בכצרה וטבח גדול בארץ אדום.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 426 - 427

אנליל נטש את מכלאתו, את משכן ניפור, לכל רוח,
 אשתו נינליל, נטשה את מכלאתה, לכל רוח,
 נינליל נטשה את מכלאתה, את בבתם בכיאור, לכל רוח,
 גברת כיש נטשה את מכלאתה, לכל רוח,
 נינמח' נטשה את מכלאתה, את ביתם אשר בכיש, כל רוח,
 בת-איסן נטשה את מכלאתה, לכל רוח,
 נינאיסינה נטשה את מכלאתה, את משכן האגלמח', לכל רוח,
 גבירת ארך רבתי נטשה את מכלאתה, לכל רוח,
 איננה נטשה את מכלאתה, את ביתה אשר בארך, לכל רוח,
 ננה נטש את מכלאתו, את אור, לכל רוח,
 סין נטש את מכלאתו, את האכישנוגל, לכל רוח,
 אשתו, נינגל, נטשה את מכלאתה, את האגרונוכוג אשר לה, לכל רוח,
 הראם מארדו נטש את מכלאתו, לכל רוח,
 אָנְפִי נטש את מכלאתו, את ביתם אשר בארדו, לכל רוח,
 נינאשתה נטשה את מכלאתה, את ביתם אשר באומה, לכל רוח,
 בבה נטשה את מכלאתה, את ארוכוג, לכל רוח,
 נטשה את מכלאתה, את חדריה, את הבגרה הקדוש, לכל רוח,
 בנה, אבאו, נטש את מכלאתו, את מרבצו, לכל רוח...

איכה ב, 7

זנח אדני מזבחו נאר מקדשו הסגיר ביד אויב חומת ארמנותיה קול נתנו בבית יהוה כיום מועד

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 435

רחובותיה, אשר שקקו הולכי רגל, מלאו חללים,
 שם, כאשר יצאו במחולות הארץ, העם נערמו ערמות.
 דמי הארץ כנחושת ובדיל מילאו את התעלות,
 גוויותיה כחלב-צאן התמוססו לעין השמש.
 כאנשים אשר נטבחו בגרון, כובע לא יחבשו ע עוד
 כאילה אשר נלכדה בפח, פיהם ילחך עפר.
 כאנשים אשר נטבחו באלה - חגור לא יחגרו עוד,
 לא סובאי שיכר המה - (איכה) שמטו ראשם עלי כתף.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), עמ' 435

זקנות וזקנים, אשר לא יצאו את הבית, נאכלו באש,
 עוללים, אשר נחו בחיק אימותם, נישאו במים כדגים,
 המיניקות, איתנות-הזרוע - רפו זרועותיהן.
 בינת הארץ אבדה - העם נאנקים,
 עצת הארץ בלעה מצולה - העם נאנקים.
 אם גירשה את בתה מעל-פניה - העם נאנקים.
 אב פנה עורף לבנו - העם נאנקים.
 אשה נעזבה בעיר, עולל נעזב, אצרות נפוצו לכל רוח...

איכה ב, 20-21

ראה יהוה והביטה למי עוללת כה אם תאכלנה נשים פרים עללי טפחים אם יהרג במקדש אדני כהן
 ונביא. שִׁכְבוּ לְאָרֶץ חִיצוֹת נַעַר וְזָקֵן בְּתוֹלְתֵי וּבַחֹרֵי נָפְלוּ בְּחֶרֶב הַרְגָת בְּיוֹם אַפָּה טְבַחְתָּ לֹא חֲמַלְתָּ.

איכה ד, 4

דַּבֵּק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֵל חֲכוּ בְצִמָּא עוֹלָלִים שְׁאֵלוּ לָחֶם פָּרַשׁ אֵין לָהֶם

איכה ה, 10

יְדֵי נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בְּשָׁלוּ יִלְדִיהֶן הָיוּ לְכָרוֹת לָמוּ בְשֹׁבֵר בֵּת עַמִּי

דברים כח, 53-57

וְאִכְלַתְּ פָּרִי כִטְנֶה בְּשֶׁר בְּנִיָּה וּבְנִתִיָּה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אִיבָה.
 הָאִישׁ הָרַף בָּךְ וְהָעֶנְג מְאֹד תִּרְעַע עֵינָיו בְּאֶחָיו וּבְאִשְׁתּוֹ חִיקוּ וּבִיתְךָ בְּנִיָּו אֲשֶׁר יוֹתִיר. מִתַּת לְאֶחָד מֵהֶם
 מִבְּשֶׁר בְּנִיָּו אֲשֶׁר יֹאכַל מִבְּלֵי הַשָּׂאִיר לוֹ כֹּל בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אִיבָה בְּכָל שְׁעָרֶיךָ. הָרַכָּה
 בָּךְ וְהָעֶנְגָה אֲשֶׁר לֹא נִסְתָּה כֶּף רַגְלָהּ הֵצַג עַל הָאָרֶץ מֵהַתְּעַנֵּג וּמְרֹף תִּרְעַע עֵינָהּ בְּאִישׁ חִיקָה וּבְכַנָּה
 וּבְכַתְּמָה. וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵת מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְכַנִּיָּהּ אֲשֶׁר תֵּלַד כִּי תֹאכְלֶם בְּחֶסֶר כֹּל בְּסִתֵּר בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק
 אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אִיבָה בְּשְׁעָרֶיךָ.

מלכים ב, ו, 25-30

וַיְהִי רָעַב גָּדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן וַהֲנִיחַ צָרִים עָלֶיהָ עַד הָיְתָה רֹאשׁ חֲמוֹר בְּשִׁמְנַיִם כֶּסֶף וְרִבְעֵי הַקֶּבֶץ חָרִי (דב-)
 יוֹנִים בְּחֲמִשָּׁה כֶּסֶף. וַיְהִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עֹבֵר עַל הַחֲמָה וְאִשָּׁה צָעֲקָה אֵלָיו לֵאמֹר הוֹשִׁיעָה אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ.
 וַיֹּאמֶר אֵל יוֹשֻׁעַ יְהוָה מֵאִן אוֹשִׁיעֶךָ הַמֶּן הַגֶּרֶן אוֹ מִן הַיָּקֵב. וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
 הַזֹּאת אָמְרָה אֵלַי תְּנֵי אֶת בְּנֶךָ וְנֹאכְלֶנּוּ הַיּוֹם וְאֶת בְּנֵי נֹאכַל מִחָר. וְנִבְשַׁל אֶת בְּנֵי וְנֹאכְלֵהוּ וַאֲמַר אֵלַי
 בַּיּוֹם הַזֶּה וְהָאֲחֵר תְּנֵי אֶת בְּנֶךָ וְנֹאכְלֶנּוּ וַתַּחֲבֹא אֶת בְּנָהּ. וַיְהִי כַשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי הָאִשָּׁה וַיִּקְרַע אֶת
 בְּגָדָיו וְהוּא עֹבֵר עַל הַחֲמָה וַיֵּרָא הָעָם וַהֲנִיחַ הַשֶּׁקַּע עַל בְּשָׂרוֹ מִבַּיִת.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובד, 1996), עמ' 437

צאני לא עוד ירבץ במכלאתו - הנוקד הלך ואיננו.
 נערם העפר בפלגי עירי, למאורות שועלים נהפכו,
 לא עוד יזרמו בהם מים חיים - שר-המס הלך ואיננו.
 לא תצמח קמה בשדות עירי - האיכר הלך ואיננו,
 שדותי, כשדות אשר השחתו בקרדומות, הצמיחו שמיר ושית,
 פרדסי וכרמי, אשר שפעו עסיס ויין, הצמיחו קוף-הרים,
 מישורי, אשר מלאו שפעת-דשא, התבקעו כתנור.

איכה א, 4

דְּרָכֵי צִיּוֹן אֶבְלוֹת מִבְּלֵי בְּאֵי מוֹעֵד כָּל שְׁעָרֶיהָ שׁוּמְמִין כַּהֲנִיָּה נֶאֱנָחִים בְּתוֹלְתֶיהָ נוֹגוֹת וְהִיא מֵר לָהּ

איכה ה, 18

עַל הַר צִיּוֹן שְׁשָׁמִם שׁוֹעָלִים הִלְכוּ בּוֹ

ישעיהו יג, 19-22

וְהָיְתָה כְּבֹל צְבֵי מַמְלְכוֹת תִּפְאָרֶת גָּאוֹן כְּשָׂדִים כְּמַהֲפַכַת אֱלֹהִים אֶת סֹדִם וְאֶת עֲמֻרָהּ. לֹא תִשָּׁב לְנֹצֵחַ
 וְלֹא תִשְׁכַּן עַד דוֹר וְדוֹר וְלֹא יִהְיֶה שֵׁם עָרְבֵי וְרַעִים לֹא יִרְבְּצוּ שָׁם. וְרִבְצוּ שָׁם צִיִּים וּמִלְאוּ בְּתִיבָם אֲחִים
 וְשִׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם. וְעֵנָה אִיִּים בְּאֶלְמְנוּתָיו וְתַנִּים בְּהִיכְלֵי עֵנַג וְקָרוֹב לְבוֹא
 עֲתָה וַיְמִיָּה לֹא יִמָּשְׁכוּ.

ישעיהו לה, 8-15

כִּי יוֹם נָקָם לִיהוָה שְׁנַת שְׁלוֹמִים לְרִיב צִיּוֹן. וְנִהַפְּכוּ נְחֻלְיָהּ לְזֹפֶת וְעַפְרָהּ לְגַפְרִית וְהָיְתָה אֶרֶץ לְזֹפֶת
 בְּעָרָהּ. לַיְלָה וַיּוֹמֶם לֹא תִכְבֶּה לְעוֹלָם יַעֲלֶה עֲשָׂנָה מִדוֹר לְדוֹר תִּחַרֵּב לְנֹצֵחַ נִצְחִים אֵין עֹבֵר בָּהּ.
 וַיִּרְשׁוּהָ קָאֵת וּקְפוּד וַיִּנְשׂוּף וְעָרַב יִשְׁכְּנוּ בָּהּ וְנָטָה עָלֶיהָ קוֹ תֵּהוּ וַאֲבָנֵי בַּהֵג חָרִיָּה וְאֵין שָׁם מְלוּכָה
 יִקְרָאוּ וְכָל שְׂרִיָּה יִהְיוּ אָפְסִים. וְעֲלֹתָהּ אֶרְמְנֶיהָ סִירִים קְמוּשׁ וְחוּחַ בְּמִבְצָרֶיהָ וְהָיְתָה נוֹה תַנִּים חֲצִיר
 לְבָנוֹת יַעֲנָה. וּפְגָשׁוּ צִיִּים אֶת אִיִּים וּשְׁעִיר עַל רַעְהוּ יִקְרָא אֵף שָׁם הַרְגִיעָה לִילִית וּמִצָּאָהּ לָהּ מְנוּחָה.
 שְׁמָה קִנְנָה קְפוּזוֹ וְתַמְלִט וּבְקַעָה וְדַגְרָה בְּצִלָּהּ אֵף שָׁם נִקְבְּצוּ דְיוֹת אִשָּׁה רְעוּתָהּ.

שיעור 9: ספרות החכמה המקראית,

תוצר מובהק של השפעה תרבותית

תהילים א

אשרי האיש אשר לא הִלֵךְ בַּעֲצַת רָשָׁעִים וּבְדַרְךָ חַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יָשָׁב. כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חָפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלֵה. וְהָיָה כַּעֵץ שְׂתוּל עַל פְּלִי מַיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ. לֹא כֵן הָרָשָׁעִים כִּי אִם כַּמֶּץ אֲשֶׁר תִּדְפְּנוּ רוּחַ. עַל כֵּן לֹא יִקְמוּ רָשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צְדִיקִים. כִּי יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ צְדִיקִים וְדַרְךָ רָשָׁעִים תֵּאבֵד.

שופטים יד, 12-14

וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן אַחֻדָּה נָא לָכֶם חִידָה אִם הִגַּדְתֶּם אוֹתָהּ לִי שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה וּמִצְאֶתֶם וְנִתְּתִי לָכֶם שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וְשְׁלֹשִׁים חֲלִפּוֹת בְּגָדִים. וְאִם לֹא תוּכְלוּ לְהַגִּיד לִי וְנִתְּתֶם אִתְּם לִי שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וְשְׁלֹשִׁים חֲלִפּוֹת בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ חוּדָה חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעְנָהּ. וַיֹּאמֶר לָהֶם מִהֲאֵכֶל יֵצֵא מֵאֵכֶל וּמֵעֵז יֵצֵא מִתּוֹק וְלֹא יִכְלוּ לְהַגִּיד הַחִידָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים.

שמואל ב יב, 7-1

וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת נָתָן אֶל דָּוִד וַיִּכֹּא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אֶחָד עֹשִׂיר וְאֶחָד רָאשׁ. לְעֹשִׂיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד. וְלָרֶשֶׁת אִין כָּל כִּי אִם כִּבְשָׂה אַחַת קִטְנָה אֲשֶׁר קָנָה וַיְחִיָּהּ וַתִּגְדֵּל עִמּוֹ וְעַם בְּנֵיו יִחְדּוּ מִפֶּתוֹ תֹאכֵל וּמְכַסּוֹ תִשְׁתֶּה וּבְחִיקוֹ תִשְׁכַּב וְתַהֲיִי לוֹ כְּבַת. וַיִּכֹּא הַלֵּךְ לְאִישׁ הָעֹשִׂיר וַיִּחְמַל לְקַחַת מִצְאָנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לְאֶרֶץ הַבָּא לוֹ וַיִּקַּח אֶת כִּבְשַׁת הָאִישׁ הָרֶאשׁ וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ הַבָּא אֵלָיו. וַיַּחַר אַף דָּוִד בְּאִישׁ מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל נָתָן חֵי יְהוָה כִּי בֵן מוֹת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת. וְאֵת הַכִּבְשָׂה יִשְׁלַם אַרְבַּעַתִּים עֶקֶב אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְעַל אֲשֶׁר לֹא חָמַל. וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל דָּוִד אַתָּה הָאִישׁ

מלכים א ה, 10-15

וַתִּרְבַּח חֲכֻמַּת שְׁלֹמֹה מִחֲכֻמַּת כָּל בְּנֵי קִדְמוֹת וּמִכָּל חֲכֻמַּת מִצְרַיִם. וַיִּחַפְּסוּ מִכָּל הָאָדָם מֵאִתֵּן הָאֲזָרְחֵי וְהַיָּמִן וּכְלָפַל וְדָרְדַע בְּנֵי מַחֹל וַיְהִי שְׁמוֹ בְּכָל הַגּוֹיִם סָבִיב. וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשְׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאֶלֶף. וַיְדַבֵּר עַל הַעֲצִים מִן הָאֲרֶז אֲשֶׁר בְּלִבְנוֹן וְעַד הָאֲזוּב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר וַיְדַבֵּר עַל הַבְּהֵמָה וְעַל הָעוֹף וְעַל הָרֶמֶשׂ וְעַל הַדְּגָיִם. וַיִּבְאוּ מִכָּל הָעַמִּים לְשִׁמֵּעַ אֶת חֲכֻמַּת שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת חֲכֻמָּתוֹ. וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ צוּר אֶת עֲבָדָיו אֶל שְׁלֹמֹה כִּי שָׁמַע כִּי אֹתוֹ מִשְׁחוּ לְמַלְכָּה תַחַת אֲבִיהוּ כִּי אֶהָב הָיָה חִירָם לְדָוִד כָּל הַיָּמִים.

משלי ל, 6-1

דְּבָרֵי אָגוּר בֶּן יִקָּה הַמִּשָּׂא נֶאֱמַר הַגִּבֹּר לְאִיתִיָּאֵל לְאִיתִיָּאֵל וְאֵכֶל. כִּי בַעַר אֲנֹכִי מֵאִישׁ וְלֹא בִינַת אָדָם לִי. וְלֹא לְמִדַּתִּי חֲכֻמָּה וְדַעַת קְדָשִׁים אֲדַע. מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיִּרְדְּמִי אֶסְפֵּה רוּחַ בְּחַפְזִי מִי צָרַר מַיִם בְּשִׁמְלָה מִי הִקִּים כָּל אֶפְסֵי אָרֶץ מִה שָׁמוֹ וּמִה שָׁם בָּנוּ כִּי תִדַע. כָּל אִמְרַת אֱלֹהִים צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לַחֲסִים בּוֹ. אֵל תּוֹסֵף עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחַ בָּךְ וּנְכַזְּבֶתָּ.

משלי ל, 24-28

אַרְבַּעָה הֵם קִטְנֵי אֶרֶץ וְהֵמָּה חֲכָמִים מְחַכְמָיִם. הַנְּמָלִים עִם לֹא עָזוּ וַיְכִינּוּ בְקִיץ לְחֶמֶם. שְׁפָנִים עִם לֹא עָצוּם וַיִּשְׁימוּ בְסֻלַּע בֵּיתָם. מְלֶךְ אֵין לְאַרְבֶּה וַיֵּצֵא חֶצֶץ כְּלוֹ. שְׁמֵמִית בְּיַדָּים תִּתְפַּשׁ וְהִיא בְּהִיכְלֵי מְלֶךְ.

משלי ל, 18-23

שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי וְאַרְבַּע (וְאַרְבַּעָה) לֹא יָדַעְתִּים. דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם דֶּרֶךְ נָחַשׁ עָלֵי צוּר דֶּרֶךְ אֲנִיָּה בְּלֵב יָם וְדֶרֶךְ גָּבֵר בְּעֵלְמָה. כִּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנַאֲפֶת אֲכַלָּה וּמְחַתָּה פִּיהָ וְאַמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אֲוֹן. תַּחַת שְׁלוֹשׁ רַגְזָה אֶרֶץ וְתַחַת אַרְבַּע לֹא תוּכַל שְׂאֵת. תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָכַל כִּי יִשְׁבַּע לְחָם. תַּחַת שְׁנוּאָה כִּי תִבְעַל וְשִׁפְחָה כִּי תִירֶשׁ גְּבֻרָתָהּ.

משלי ל, 15-17

לְעֹלוּקָה שְׁתֵּי בְנוֹת הַבַּיִת שְׁלוֹשׁ הֵנָּה לֹא תִשְׁבַּעְנָה אַרְבַּע לֹא אָמְרוּ הוּן. שְׂאוּל וְעֶצֶר רַחֵם אֶרֶץ לֹא שְׁבַעָה מִים וְאִשׁ לֹא אָמְרָה הוּן. עֵינַי תִּלְעַג לְאָב וְתִבְזוּ לִיקָהֶת אִם יִקְרוּהָ עֲרִבֵי נַחַל וַיִּאֲכַלוּהָ בְנֵי נָשָׁה.

משלי לא, 1-5

דְּבָרֵי לְמוֹאֵל מְלֶךְ מִשָּׂא אִשָּׁר יִסְרְתוּ אָמוֹ. מִה בְּרִי וּמִה בַּר בְּטָנִי וּמִה בַּר נְדָרֵי. אֵל תִּתֵּן לְנָשִׁים חֵיקָה וּדְרָכֵיהֶן לְמַחֹת מְלָכִין. אֵל לְמַלְכִים לְמוֹאֵל אֵל לְמַלְכִים שְׁתוּ יַיִן וּלְרוֹזְנִים אוֹ (אִי) שְׁכַר. פֶּן יִשְׁתָּה וַיִּשְׁכַּח מִחֻקֶּךָ וַיִּשְׁנֶה דִין כָּל בְּנֵי עֲנִי.

נילי שופק, אין אדם שנולד חכם: חכמת מצרים הקדומה וזיקתה למקרא (מוסד ביאליק, 2016), עמ' 222-237

הוראת אִמְנֵמָאֶת

- הטָה אֲזַנִּיךְ / שָׁמַע אֶת אִשָּׁר נְאֻמָּה.
- שִׁית לִבְךָ לְהַבִּינֵם / טוֹב הוּא לְתִיתֵם בְּלִבְךָ.
- הִישְׁמַר מִלְשֻׁדוֹד אֶת הָעֵנִי / מִלְהִיּוֹת חֶזֶק כִּלְפֵי חֶלֶשׁ הַזְרוּעַ.
- אֵל תִּסְלַק אֶת אֲבִן הַגְּבוּל מִגְּבוּלוֹת הַשְּׂדֵה / וְאֵל תִּשְׁחַרֵּר אֶת מְקוֹם הַחֶבֶל.
- אֵל תִּשְׁתַּוֶּקֶק לְאִמָּה שֶׁל שְׂדוֹת / אֵל תִּתְקִיף גְּבוּלוֹת שֶׁל אֶלְמָנָה.
- מִיְלּוֹי הַפֶּה בְּלֶחֶם רֵב / אֶתָּה בִּלְעַת אוֹתוֹ וְתִקְיָאֵנוּ. כִּשְׂאֵתָה רִיק מִטּוֹבְךָ.

הוראת אִמְנֵמָאֶת וספר משלי

הִטָּה אֲזַנִּיךְ / שָׁמַע אֶת אִשָּׁר נְאֻמָּה / שִׁית לִבְךָ לְהַבִּינֵם / טוֹב הוּא לְתִיתֵם בְּלִבְךָ.
הִטָּה אֲזַנִּיךְ וְשָׁמַע דְּבָרֵי חֲכָמִים וְלִבְךָ תִּשְׁתִּית לְדַעְתִּי (משלי כב, 17)

הִישְׁמַר מִלְשֻׁדוֹד אֶת הָעֵנִי / מִלְהִיּוֹת חֶזֶק כִּלְפֵי חֶלֶשׁ הַזְרוּעַ.
אֵל תִּגְזֹל דָּל כִּי דָל הוּא וְאֵל תִּדְכָּא עֲנִי בְּשַׁעַר (משלי כב, 22)

אל תסלק את אבן הגבול מגבולות השדה / ואל תשחרר את מקום החבל.
אל תשתוקק לאמה של שדות / אל תתקיף גבולות של אלמנה.
אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך. אל תסג גבול עולם ובשדי יתומים אל תבא. (משלי כב, 28;
משלי כג, 10)

מילוי הפה בלחם רב / אתה בלעת אותו ותקיאנו. כשאתה ריק מטובך.
פתך אכלת תקיאנה ושחת דבריך הנעימים (משלי כג, 8)

משלי כב, 20-21

הלא כתבתי לך שלשום (שלישים) במעצות ודעת. להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת
לשליחך.

שופטים יד, 10-13

וירד אביהו אל האשה ויעש שם שמשון משתה כי כן יעשו הבחורים. ויהי פראותם אותו ויקחו
שלישים מרעים ויהיו אתו. ויאמר להם שמשון אחודה נא לכם חידה אם הגד תגידו אותה לי שבעת
ימי המשתה ומצאתם ונתתי לכם שלישים סדינים ושלישים חלפת בגדים. ואם לא תוכלו להגיד לי
ונתתם אתם לי שלישים סדינים ושלישים חליפות בגדים ויאמרו לו חודה חידתך ונשמענה.

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996), 527-536

משלי שורופק

אל תקנה חמור מרבה לנעור, פן ינער מאחוריך בקול מחריש אזנים.
אל תחפור בשדה באר – רעות ידברו בך.
אל תשכב עם אמתך – היא תנעץ בך שיניים.
לא תבוא בכוח על בתו של איש – הדבר יודע לשופטים.

משלי ל, 10

אל תלשן עבד אל אדנו פן יקללה ואשמת

דברים כג, 16

לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליה מעם אדניו

משלי כב, 28

אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך

דברים יט, 14

לא תסיג גבול רעה אשר גבלו ראשנים בנחלתך אשר תנחל בארץ

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996)

משלי אחיקר

רבה היא לשון מלך אבל היא שוברת צלעות תנין.

משלי כה, 15

בְּאֶרֶץ אֲפִים יִפְתָּה קֶצֶין וְלִשׁוֹן רִכָּה תִשְׁכַּר גֶּרֶם

ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם (עם עובה, 1996)

מי שאינו מתגאה בשם אביו ואמו השמש לא תזרח עליו.

משלי כ, 20

מְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ יִדְעָה גְרוֹ בְּאִישׁוֹן (בְּאִישׁוֹן) חֶשֶׁף

שיעור 10: שירה מקראית ושירה כנענית

משה דוד קאסוטו, האלה ענת: שירי עלילה כנעניים מתקופת האבות
(מתוך אתר פרויקט בן יהודה)

עלילת בעל

עלילת בעל

משלי ו, 16-19

שש הנה שנה ה'

ושבע תועבת נפשו

עיניים רמות¹ לשון שקר² וידיים שפכות דם נקי³

לב חרש מחשבות אָוֹן⁴ רגלים ממהרות לרוץ לְרָעָה⁵

יפיח כזבים עד שקר⁶ ומשלח מדנים בין אחים⁷

שני זבחים שָׁנָא בעל

שלֹשָׁה רוכב ערבות

זבח בְּשֵׁת¹

זבח מדון²

וזבח פטפוט אָמָהוּת³

דברים יב, 31

לֹא תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל תּוֹעֵבֶת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנָא עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם

עמוס ה, 21

שָׁנָאתִי מְאֹסְתֵי חֲגִיכֶם וְלֹא אֲרִיחַ בְּעֶצְרַתִּיכֶם

משלי יז, 1

טוב פֶּת חֲרָבָה וְשִׁלְוָה בָּהּ מִבַּיִת מְלֵא זִבְחֵי רִיב

תהילים סח, 5

שִׁירוֹ לְאֱלֹהִים זָמְרוּ שְׁמוֹסְלוּ לְרֹכֵב בְּעֶרְבוֹת בְּיָהּ שָׁמוּ וְעִלְזוּ לְפָנָיו

ישעיהו מ, 3

קול קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פָּנּוּ דֶרֶךְ יְהוָה יִשְׂרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ

תהילים סח, 34

לְרֹכֵב בְּשָׁמַי שְׁמַי קָדָם הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עוֹז

ישעיהו יט, 1

מִשָּׂא מִצָּרִים הִנֵּה יְהוָה רֹכֵב עַל עֵב קַל וּבָא מִצָּרִים וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצָּרִים מִפָּנָיו וּלְבַב מִצָּרִים יִמַּסּ בְּקִרְבּוֹ

ישעיהו כז, 1

בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְהוָה בְּחֶרְבּוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְדוֹלָה וְהַחֲזָקָה עַל לְוִיָּתָן נָחֵשׁ בָּרַח וְעַל לְוִיָּתָן נָחֵשׁ עַקְלָתוֹן וְהִרְגָ אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם

ישעיהו נא, 9-10

עורי עורי לבשי עו זרוע יהוה עורי כימי קדם דרות עולמים הלווא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין. הלווא את היא המחצבת ים מי תהום רבה השמה מעמקי ים דרך לעבר גאולים.

חבקוק ג, 8-13

הבנהרים חרה יהוה אם בנהרים אפה אם בים עברתה כי תרכב על סוסיה מרכבתיה ישועה. עריה תעור קשתה שבעות מטות אמר סלה נהרות תבקע ארץ. ראונה חילו הרים זרם מים עבר נתן תהום קולו רום ידיהו נשא. שמש ירח עמד זבלה לאור חציה יהלכו לנגה ברק חניתה. בועם תצעד ארץ באף תדוש גוים. יצאת לישע עמה לישע את משיחה מחצת ראש מבית רשע ערות יסוד עד צואר סלה.

איוב כו, 12

בכחו רגע הים ובתובנתו (ובתבונתו) מחץ רהב

תהילים קי, 5-6

אדני על ימינה מחץ ביום אפו מלכים. ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רפה.

חבקוק ג, 5

לפניו ילה דבר ויצא רשף לרגליו

תהילים קה, 25-26

זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדלות. שם אגיות יהלכון לניתן זה יצרת לשחק בו.

חבקוק ב, 5

אשר הרחיב כשאל נפשו והוא כמות ולא ישבע ויאסף אליו כל הגוים ויקבץ אליו כל העמים

במדבר טז, 33

ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיכם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. ויירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל.

חושע יג, 14

מיד שאל אפדם ממות אגאלם אהי דבריך מות אהי קטבך שאל נחם יסתר מעיני

משלי ה, 5

רגליה ירדות מות שאל צעדיה יתמכו

משה דוד קאסוטו, האלה ענת: שירי עלילה כנעניים מתקופת האבות
(מתוך אתר פרויקט בן יהודה)

בערב באו גדודים ושודדים אל שני שערי בית ענת,
וַיֵּאָסְפוּ הַמְּשֻׁרְתִּים בִּירְכַתִּי מֵעֵרָה,
ואולם ענת תמחץ, בחווק תחצוב בכני קריתים.
תמחץ עם חוף-הים, תצמית אנשי מזרח שמש.
תחתיא ראשים ככדורים, עליה פפות ידים פארקה.
פילק לאין מספר כפות מהירים.
תלתה ראשים על גבה, כפות שנסה על חגורתה.
ותטבל ברכיה בדם קלים, ירכיה בנצח מהירים.
ותגרש שבים במטיה, בגבי קשתה יריבים.
והנה ענת לביתה הגיעה, באה האלה אל היכלה.
תטיל כסאות על מהירים, הטילה שולחנות על צבאים,
הדמים על גיבורים.
ותמחץ עד מאד, ותען, תחצב ותחדה ענת.
ירחב כבדה מצחוק, ימלא שמחה לבבה,
כי ביד ענת תושיה,
כי טבלה ברכיה בדם קלים, ירכיה בנצח מהירים.

דברים לג, 2

וַיֹּאמֶר יְהוָה מִסִּינֵי בַּא וְנֹרַח מְשַׁעִיר לָמוּ הוֹפִיעַ מֵהַר פְּאָרָן וְאֵתָה מִרְכַּבַּת קֹדֶשׁ מִיַּמִּינֵנוּ אֲשַׁדַּת (אָשׁ דָּת) לָמוּ

שופטים ה, 4

יְהוָה בְּצֵאתָךְ מְשַׁעִיר

חבקוק ג, 3

אֵלֹהִים מִתִּמְנֵן בָּוֹא וְקֹדֶשׁ מֵהַר פְּאָרָן סֵלָה כֶּסֶף שָׁמַיִם הוֹדוּ וְתִהְיֶה לָתוֹ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ

ישעיהו ב, 2-3

וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהִיָה הַר בֵּית יְהוָה בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְּבְעוֹת וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם.
וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר יְהוָה אֶל הַר יְהוָה אֵל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנֹוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכְּהוּ בְּאַרְחֻתָיו
כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר יְהוָה מִירוּשָׁלַם.

ישעיהו ח, 18

הִנֵּה אֲנֹכִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי יְהוָה לְאֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל מֵעַם יְהוָה צְבָאוֹת הַשָּׁכֵן בְּהַר צִיּוֹן

ישעיהו יח, 7

אֶל מְקוֹם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת הַר צִיּוֹן

ישעיהו כד, 23

וְחִפְרָה הַלְבֵנָה וּבֹשֶׁה הַחֲמָה כִּי מֶלֶךְ יְהוָה צָבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנִגְדָה וְקָנְיוֹ כְּבוֹד

תהילים מח, 2-3

גְּדוֹל יְהוָה וּמְהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קְדִשׁוֹ. יְפֵה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יִרְכָּתִי צָפוֹן קְרִית מֶלֶךְ רַב.

תהילים כט

(1) מְזֻמָּר לְדוֹד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז. (2) הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַדְרַת קִדְשׁ. (3) קוֹל יְהוָה עַל הַמַּיִם אֶל הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל מַיִם רַבִּים. (4) קוֹל יְהוָה בִּפְתַח קוֹל יְהוָה בְּהַדְרָה. (5) קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרוֹזִים וַיִּשְׁבֵּר יְהוָה אֶת אֲרוֹזֵי הַלְבָנוֹן. (6) וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וַשְׂרִיץ כְּמוֹ בֶן רְאָמִים. (7) קוֹל יְהוָה חֲצֹב לְהַבֹּת אֵשׁ. (8) קוֹל יְהוָה יַחֲלִיל מִדְּבַר יְהוָה מִדְּבַר קִדְשׁ. (9) קוֹל יְהוָה יַחֲלִיל אֵילֹת וַיַּחֲשֵׁף יַעֲרוֹת וּבִהִיכְלוֹ כָּלוּ אִמֵּר כְּבוֹד. (10) יְהוָה לִמְבוֹל יִשָּׁב וַיִּשָּׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם. (11) יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם.

משה דוד קאסוטו, האלה ענת: שירי עליה כנעניים מתקופת האבות
(מתוך אתר פרויקט בן יהודה)

טל/מטר/רביב

פל טל בל רביב (עלילת אקתת).

הרי בגלבע אל טל ואל מטר עליכם ושדי תרומת [ושרע תהמת] (שמואל ב א, 21)

ארץ/עפר

מַצְמִיחַ מֵאָרֶץ וְרֵעוּ מוֹצִיא צֹאצְאָיו מֵעֶפֶר (עלילת אקתת).
כִּי שָׁחָה לְעֶפֶר נִפְשָׁנוּ דְבַקָּה לְאָרֶץ בְּטַנְנוּ (תהילים מד, 26)

עולם/דור

תִּקַּח מְלָכוֹת עוֹלָמָהּ מִמְּשַׁלַּת דּוֹר הַדּוֹרָה (עלילת בעל).
זָכַר יְמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שְׁנוֹת דָּר וְדָר (דברים לב, 7)

יד/ימין

אָחֳזָה פְּלִכָה בְּיָדָהּ פְּלִיךְ הַנִּיפָה בְּיַמִּינָה (עלילת בעל).
יָדָהּ לְיָתֵד תִּשְׁלַחְנָה וַיַּמִּינָה לְהִלְמוֹת עֲמָלִים (שופטים ה, 26)

אהל/משכן

וַיָּבֹאוּ הָאֱלֹים לְאַהֲלֵיהֶם עֲדַת אֵל לְמִשְׁכְּנֹתֵיהֶם (עלילת כרתא).
מֵה טָבוּ אֹהֲלֵיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל (במדבר כד, 5)

משה דוד קאסוטו, האלה ענת: שירי עלילה כנעניים מתקופת האבות
(מתוך אתר פרויקט בן יהודה)

לשאת עיניים ולראות

וַתִּשָּׂא עֵינֶיהָ הַבַּתּוּלָה עֵנַת וַתִּשָּׂא עֵינֶיהָ וַתִּרְאֵהָ (עלילת בעל).
וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְאֵהָ וְהִנֵּה שְׁלוֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו (בראשית יח, 2)

לתת/לשים פנים אל

אִז תִּתֵּן פָּנֶיהָ אֶל אֵל בְּמוֹצָא הַנְּהָרוֹת (עלילת בעל).
וַיִּקַּם וַיַּעֲבֹר אֶת הַנְּהָר וַיִּשֶׂם אֶת פָּנָיו הַר הַגִּלְעָד (בראשית לא, 21)

לשאת קול ולקרוא/לענות ולאמר

וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּקְרְאוּ (עלילת בעל).
וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמְעוּ אֵלַי בְּעַלְי שְׁכֶם (שופטים ט, 7)
וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבֵּר אֵל אֲדֹנָי (בראשית יח, 27).